

САМУР

№ 6 (207) 2008-йисан 18-иЮль

1992-йисан январдилай акъатзава

ЦИЙИВИЛЕР

ДАГЪДИН КУРОРТ КАРДИК КУТАДА

Кшар ва Къуба районрин чилерал, Шагъ дагъдин патав эцигзавай, кІвачерал къамар акъалжна, живедилай физ ял ягъидай курорт 2009-2010-йисарин сезондиз кардик акатда. Чидай ксари лугъузтайвал, проектдин къимет 1,5-2 миллиард доллар я. Гъукуматдин патай ахъайнавай пулунин такъатри инфраструктура, виниз акъуддай машинар ва маса заттар арадал гъидай мумкинвал гуда. Амай крат - мугъманар къабулдай кІвалер эцигун, туристар түнн-хъуналди таъминарун, рикI аладарун патал машгъулаштар кардик кутун тендердин күмекдалди инвесторрин хиве твада.

Виликди курорт 500-700 миллион доллардалди арадал гъиз жеда лугъузтай. Амма алла кІвалахар фикирда къуртIа, къведра артухан пулунин такъатар кІанзава. Сифте ина 1000 кас патал гъвечIи шегъер эцигда. Гуъгуънлай ам 5000 кас къабулдай шегъердиз элкъуърда.

ТРАФИКИНГДИН КЪУРБАНДРИЗ КҮМЕК ГУЗВА

Азербайжанды трафикингдин къурбандар къвердавай генани пара жезва. Къенепатан Кариин Министерстводин талукъ идаради малумат гайивал, эхиримжи къве 1000 кас инсанрин алишвериш авунихъ авсиятда 494 делил ашкара хъанва ва 507 кас жавабдарвилiz желб авунва. 187 кас инсанрин алишвериш авунин къурбандриз элкъиенва. Талукъ идарайрин малуматтрай аквазтайвал, алишвериши Азербайжандын дишегълияр Садхъанвай Арабрин Эмиратдиз, Пакистандиз, Ирандиз, Түркядиз ва Гындистандиз тухузва. Дишегълияр къвердавай пара жезва. Гила трафикингдин къурбандриз гъукуматдин патай 33 манатдин компенсация гузва.

ТИМИЛ КСУЗВАЙБУР ФАД КЬУЗУЗУ ЖЕЗВА

Яргъал 1000 касара тухтай ахтармишунри алмар ихътин фикирдал гъанва: вуж вад сятдилай тИмил ксузвай, ам 10 каса фад къузузу жезва. ТИмил ксузвай ксари инсулиндиз рехъ ахъайзва. Абурувай түнн заттарни хъсандиз иливариз жезвач. Гъя и крат себеб яз къузузу хъунин механизм вахтунилай фад кардик акатзава. Гек къузузу хъун патал гъар юкъуз 6-8 сят ксаны кІанзава.

"ЖЕГЬИЛВИЛИН ЭЛИКСИР"ДИН ФОРМУЛА ТҮКІУРНАВА

Америкадын антиэйдж-терапиядих (им медицинадын къузуввилихъ галаз женг чугвазвай цийи хел я) машгъул пешекарри "жегъилвилин эликсир"дин формула түкіурунава. Ам пуд компонентдикай ибарат я: 1. ПапПрус чугун акъазарун. 2. Гъар юкъуз 30 декиқадилай тИмил тушиз фад-фад яхди къекъуын. 3. Йикъя вадра жуъреба-жуъре майваир ва салан магъсулар нез алажъун. Пешекарри лугъузтайвал, и къайдайриз амал авур инсанар мұлкүбурулай 10-15 1000 гек къузузу жезва.

ВИРИДАЛАЙНИ КҔАКЪАН ФОНТАН

Виликай къвезмай 1000 каса Садхъанвай Арабрин Эмиратдин Burj Dubai вире дүнъядын виридалайни къакъан фонтандин бине эцигда. Фонтандын ятар 50 мертебадин кІвалерин къакъанвилiz хаж жеда. Цин фонтандин гъяркъувал 275 метрдив агақъада. Ам кардик кутадайла 6 агъзур электролампадикай, 50 ранглу проектордикай, гъакъин музыкадын системадикай менфят къачуда. Фонтан арадал гъун патал 218 миллион доллар пулунин такъатар чара авунва.

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

КХЫНАР АВАЧИР ЧАЛАРИН ГАФАРГАНАР

Дагъустандын тарихда сифте яз кхынар авачир Чаларихъ авсиятда цийи программа кардик кутунва. И прог-раммади кхынар авачир Чаларин гафарганар арадал гъун фикирда къунва. Россиядин гъукуматди күмек гузвай программадив къадайвал Дагъустанда кхынар авачир 21 Чалал къве Чалан: урус ва гъя Чаларин гафарганар чап-

дай акъудда. Абурукай 13 авар чалан, 8 лезги чалан группадик акатзавай кхынар авачир Чалар я.

Лезги группадик акатзавай Чаларин икъван гагъди са шумуд гафарган акъатнава. Сифте яз 1984-йисуз чи машгъур алим У.А.Мейлановади "Будухско-русский словарь" чапдай акъуднай. Гуъгуънлай чи маса дишегъли

алимди, филологиядин илимрин доктор Ф.А.Гъаниевади "Хиналугско-русский словарь" (2002) чапдай акъудна. Гила агъул, ىлахур, рутул, арчи, къирициI ва удин Чаларин гафарганар түкіурунава. Алай вахтунда Чалан пешекарар къирициI Чаланни урус Чалан гафарган түкіуриз алахъзава.

ЧАКАЙ КХЬЕНАЙ...

Лезгийри чи 30 агъзур къушундин аксиана эхирдал къван женг чугвазвай. Абурун чанда қусни кичI авач. Герек тирла са кас үлд аскердихъ галаз кикIида. Зун абурун мердвали гъейранарна. Абуру есирда къур аскерар рекъидач, залан хирер хъайибуруз күмек гуда. Лезгияр анжасах яракъ газ чиз басрух гайибурун хуруз акъатда ва абуру садрани женг зуракI яз тадац.

В.А.ЗУБОВ,
урус генерал.
1796-йис.

Къегъалдаз четинвал лайихлу сенгер я.

Лезги халкъдин мисал.

КҖАР АБАД ЖЕЗВА

КҖар! Кыл рехи тақабурлу дагъларин, къацу тамарин, генг ялахрин, къай булахрин, къегъал инсанрин макан! Тебиатди гъар жсуъредин иервилерни няметар ганвай гульушан чил. Эхиримжи вахтара адан иервилерик инсанрини пай кутазва. Райондиз регъбервал гузтайбуру, чадин ағылайри таъсиб чугваз, мадни абад ийизва КҖар шегъер. Азербайжандын кефер пата халисан инжидиз элкъведа КҖар! Олимпиядин комплекс, дагъдин курорт кардик акатайла КҖар вири Къафкъаздиз сейли жесда.

Ингье къе районда кылде физвай эцигунри, тухузвай абадвилери рикI шадарзава. Баркалла и абадвилерихъ гелкъvezvay инсанриз. Квез къуват хъурай! Мадни кIубан, мадни абад ая күне КҖар! Мугъманар кIани, къени КҖар!

İKİ CƏBHƏNİN QƏHRƏMANI

Bu günlərdə adlı-sanlı qazma ustası, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, Azərbaycan SSR-nin Fəxri Neft Ustası Hacı Əlimurad oğlu Temirxanovun anadan olmasının 90 il tamam olur. H.Temirxanov 1918-ci il iyulun 8-de Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Bu görkəmli neft və qazma ustası eśl qəhrəmanlara məxsus həyat yolu keçmişdir. O, 18 yaşından neft sənayesində işləməyə başlamış, "Stalinneft" trestinin qazma idarəsində əvvəlcə qazmacı, sonradan buruq ustası kimi çalışmış, qabaqcıl qazmacıların iş təcrübəsini səyə və dərinlənmişdir.

H.Temirxanov Büyük Vətən müharibəsinin ilk gündündə Qələbə gününe kimi ağır cəbhə yolu keçir.

Serjant Hacı Temirxanov qəhrəman Stalinqrad şəhərinin müdafiəsinin, Litva Respublikasının azadlığı uğrunda gedən döyüşlərin iştirakçısı olmuşdur.

Alman faşistlərinin alınmaz qalası sayılan Kenninqberq (indiki Kalininqrad şəhəri) uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə xüsusi cəsaret nümunəsi göstərən H.Temirxanov ağır yaralanmışdır. Stalinqraddan Berlinə qədər döyük yolu keçmiş Hacı Temirxanov bir sıra ordu və medallarla təltif olunmuşdur. Bunların içərisində "Qızıl ulduz" ordenini qeyd etmək kifayətdir.

O, Büyük Vətən müharibəsi qurtardıqdan sonra öz doğma kontoruna qayıdaraq qazmacı kimi işe başlayır ve tezliklə buruq ustası vəzifəsinə irəli çəkilir. O illərdə qazma işlərini sürətləndirmək üçün ixtira olunan ən yeni alət və cihazlar təcrübəli briqadalardan biri sayılan Hacı Temirxanovun briqadasında sınaqdan keçirildi. Turbobur ixtira edilərən quruda birinci dəfə H.Temirxanovun briqadası bu alət vasitəsilə bir neçə neft quyuşunu müvəffəqiyyətlə qazaraq təhvil verir.

Bir özüldən iki quyu qazmaq ideyası qabaqcıl qazmacıların o zaman irəli sürdüyü tekli flərdən biri idi. Bu üsulun həyata keçirilməsində usta Hacının da əməyi böyük olub. Xeyli vəsaitə qənaət etməyə imkan verən, quyuların qazılmasını sürətləndirən bu üsul barədə H.Temirxanov Moskvada neftçilərin I Ümumittifaq gurultayında çıxış edərək məlumat vermişdir.

Şirvan düzündə zəngin neft yataqları kəşf etmək

Üçün "Azərneftin" ən bacarıqlı buruq ustaları sırasında Hacı Temirxanov və onun briqadasının üzvləri yeni neft rayonuna göndərilirlər.

1955-ci ilin iyul ayının 18-de Kirovdağın ətəyində məşhur qazma ustaları Hacı Temirxanov və Hüseyn-Xan Şahbazovun qazdığı 2 sayılı quyudan vuran neft fontanı Şirvan yataqlarının geniş istismarına yol açır.

Qısa müddətdə Şirvan düzündə neft quyularının sayı sürətə artır. H.Temirxanovun rəhbərliyi ilə o illərdə Şirvanda yüze qədər quyu qazılmışdır.

Onun əmək şücaeti yüksək qiymətləndirilmiş, 1959-cu il 19 mart tarixli SSRİ Ali Sovet Rəyasət heyətinin Fərmanı ilə Hacı Temirxanova quruda quyuların

gazılmasında misilsiz xidmətlərinə görə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı fəxri adı verilmiş və o, Lenin ordeñi ilə təltif edilmişdir.

1960-cı il may ayının 24-də Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət heyətinin Fərmanı ilə Hacı Temirxanova Azərbaycan Respublikasının Fəxri Neft Ustası adı verilmişdir.

O, 1959-1963-cü illərdə "Şirvanneft" trestinin 2 №-li kontorunun direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Həmin kontor novator qazmacı usta Hacı Temirxanovun rəhbərlik etdiyi illərdə dövlət tapşırıqlarını vaxtından əvvəl yerinə yetirərək bütün texniki-iqtisadi göstəricilərə görə respublikada daim qabaqcıllar sırasında olmuşdur.

O illərdə Hacı Temirxanovun adı tez-tez ölkənin qabaqcıl neftçiləri ilə bir sırada çəkilirdi. 1960-cı ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin və Azərbaycan KP MK-nin təntənəli yığıncağında SSRİ-nin rəhbəri N.S.Xruşşovun təriflədiyi əmək qəhrəmanları sırasında Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Hacı Temirxanovun adı da olmuşdur.

1963-cü ildən səhhətinə görə təqaüdə çıxan Hacı Temirxanov neft sənayesini ilə əlaqəsini üzərəmiş, öz zəngin təcrübəsini gənc qazmacılarla öyrətmekdə davam etmişdir.

Azərbaycanın neft sənayesinde onun yolunu oğlu, qızları və 50 ildən artıq "Azneft" in energetika sisteminde çalışan kürekəni Cəmil Heydərov davam etdirmişlər. Hazırda qəhrəmanın nəvəsi Elmar Qurbanov "Bayıl İliməti" DQKİ-də qazmacıdır.

Hacı Temirxanov 1993-cü ildə 75 yaşında vəfat etmişdir. Onun xatirəsini ebediləşdirmək məqsədilə Dağıstan Respublikası Süleyman Stalski rayonunda küçənin birinə onun adı verilmişdir. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının 9-cu cildində H.Temirxanov haqqında geniş məlumat çap edilmişdir. Hacı Temirxanovun əziz və nurlu xatirəsi onun yaxınlarının, onu tanıyanların və Azərbaycan neftçilərinin xatirəsində əbədi yaşayacaqdır.

İlqar MƏMMƏDLİ.

"Vişka" qəzeti, 4-10 iyul 2008-ci il. №26

ŞƏRƏFLİ YOL

nizneftikinti" trestinin 1 sayılı tikinti-quraşdırma idarəsində, Neft Daşlarında dəniz hidrotexniki qurğuların inşasında iş icraçısı işləmişdir.

S.Yarməmmədov 1965-ci ildən "Azərenerji"də işləyərək böyük mühəndisidən hidrotexniki xidmətin rəisi vəzifəsinə qədər yüksələrək çətin və şərəflə bir həyat yolu keçmişdir. O, 1980-ci ildə Əfqanistan Demokratik Respublikasına ezam olunmuş, 1983-cü ilə kimi "Naqlu" su elektrik stansiyasında çalışan əfqan mütəxəssislərin hazırlanmasına texniki köməklik göstərmişdir.

1983-cü ildən "Azərenerji"də iş fəaliyyətini davam etdirən mütəxəssis hal-hazırda hidrotexniki xidmətin rəisi müavini vəzifəsində işləyir. "Araz", "Tərtər", "Şəmkir" və "Yenikənd" SES-lərinin tikilib istismara verilməsində S. Yarməmmədovun böyük əməyi olmuşdur.

1965-ci ildən enerji sistemində fəaliyyət göstərən S.Yarməmmədov Quba, Qusar, Zurnabad, Şəki, Muğan, Zeyxur, Balakən, Çinarlı və Nügədi kiçik SES-lərinin iş fəaliyyəti ilə yaxından məşğul olmuş və onların etibarlı istismarını təmin etmişdir. Mingəçevir, Varvara, Şəmkir, Yenikənd, Araz SES-lərinin hidrotexniki qurğularının, turbinlərinin, mexaniki hissələrinin əsas və köməkçi avadanlıqlarının istismarı, təmiri, eləcə də su elektrik və istilik elektrik stansiyalarının hidrotexniki qurğularının və binalarının istismarının və təmirinin təhlükəsiz aparılmasını təmin etmişdir.

Mingəçevir SES-də yenidənqurma işlərinin həyata keçirilməsində S. Yarməmmədovun bilavasitə iştirakı olmuşdur.

Nümunəvi ailə sahibi olan Sultan müəllimi 70 illik yubileyi münasibəti ilə təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı, uzun ömür və əmək fəaliyyətində böyük müvəffəqiyyətlər arzulayıraq.

Əşrəf BALAMƏTOV,
Azərbaycan Elmi-Tədqiqat və Layihə-Axtarış Energetika
Institutunun professoru, texnika elmləri doktoru,
Ekoenergetika Akademiyasının Akademiki.

ZABİTLƏR

Gözündə heç zaman qorxu bilinməz,
Üzündən ciddilik, mərdlik silinməz,
Bu xalqın heç zaman düşüb əzilməz
İgidlik tacında zərdir, zabitlər!

Yağılar dad çekər hər vaxt elindən,
Xəbərdar olsunlar ər hünərindən.
Namusu, qeyrəti, ari özündən
Həmişə ucada bilər, zabitlər!

Şirin yuxu ona yad olsa belə,
Axarsa, dönərsə qan-teri sele,
Vətənin üstünə yağarsa güllə,
Edər sinəsini sıpər, zabitlər!

Şərəfmi söyləyək, hünərmi deyək,
Zabitlik qəhrəman olmaqdır demək.
Qələbə əzmində millətə örnək,
Dövlətə zəmanət olar zabitlər!

Qürrələn, fəxr elə, ey doğma diyar!
Qopsa da tufanlar, tökülsə qanlar,
Canını udsa da torpaq məzarlar,
Gətirər xalqına zəfər, zabitlər!

İslam HÜSEYNOV

Bu günlərdə adlı-sanlı qazma ustası, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, Azərbaycan SSR-nin Fəxri Neft Ustası Hacı Əlimurad oğlu Temirxanovun anadan olmasının 90 il tamam olur. O, 1918-ci il iyulun 8-de Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Bu görkəmli neft və qazma ustası eśl qəhrəmanlara məxsus həyat yolu keçmişdir. O, 18 yaşından neft sənayesində işləməyə başlamış, "Stalinneft" trestinin qazma idarəsində əvvəlcə qazmacı, sonradan buruq ustası kimi çalışmış, qabaqcıl qazmacıların iş təcrübəsini səyə və dərinlənmişdir.

H.Temirxanov Büyük Vətən müharibəsinin ilk gündündə Qələbə gününe kimi ağır cəbhə yolu keçir.

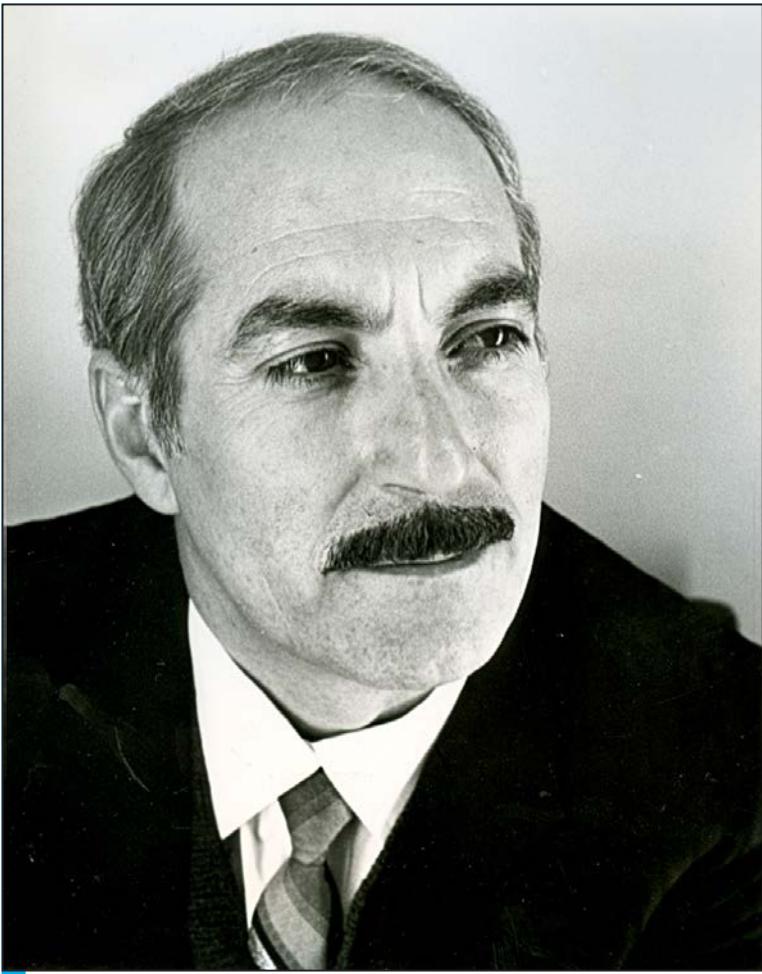
Serjant Hacı Temirxanov qəhrəman Stalinqrad şəhərinin müdafiəsinin, Litva Respublikasının azadlığı uğrunda gedən döyüşlərin iştirakçısı olmuşdur.

Alman faşistlərinin alınmaz qalası sayılan Kenninqberq (indiki Kalininqrad şəhəri) uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə xüsusi cəsaret nümunəsi göstərən H.Temirxanov ağır yaralanmışdır. Stalinqraddan Berlinə qədər döyük yolu keçmiş Hacı Temirxanov bir sıra ordu və medallarla təltif olunmuşdur. Bunların içərisində "Qızıl ulduz" ordenini qeyd etmək kifayətdir.

O, Büyük Vətən müharibəsi qurtardıqdan sonra öz doğma kontoruna qayıdaraq qazmacı kimi işe başlayır ve tezliklə buruq ustası vəzifəsinə irəli çəkilir. O illərdə qazma işlərini sürətləndirmək üçün ixtira olunan ən yeni alət və cihazlar təcrübəli briqadalardan biri sayılan Hacı Temirxanovun briqadasında sınaqdan keçirildi. Turbobur ixtira edilərən quruda birinci dəfə H.Temirxanovun briqadası bu alət vasitəsilə bir neçə neft quyuşunu müvəffəqiyyətlə qazaraq təhvil verir.

Bir özüldən iki quyu qazmaq ideyası qabaqcıl qazmacıların o zaman irəli sürdüyü tekli flərdən biri idi. Bu üsulun həyata keçirilməsində usta Hacının da əməyi böyük olub. Xeyli vəsaitə qənaət etməyə imkan verən, quyuların qazılmasını sürətləndirən bu üsul barədə H.Temirxanov Moskvada neftçilərin I Ümumittifaq gurultayında çıxış edərək məlumat vermişdir.

Şirvan düzündə zəngin neft yataqları kəşf etmək

Ингье 60 иис алукуна ви, зи кълемдин дуст. Щуд иис идалай вилик 50 иисан юбилей къдей ийидайла чи маштуб шаирри ва алимир ви яратмишунрик акъван къиметлу гафар лагъана хви, гила цийи гаф лугъун са акъван регъят кар туш.

Вун Аллагъди хай халкъдиз къуллугъ авун патал халкъ авуна. Ви Пир, иман, хиял-гиман - вири лезги халкъ я. Гавиляй адан рекъе ара датана женг Чутгазва вуна. Гавиляй ви яратмишунра къве Чехи образ ава: Халкъ ва Ватан! Абурад газани-газаф рикI алайвиял ви цай галай шишиар, позмаяр, эссеяр, повестар, тарихдин очеркар арадиз атана. Ви хур халкъдикайни Ватандикай фикирри тукурунравай муг я. Гъар виде алукъбайла мукай акъватиз, ктабриз элкъvez яргъариз лув гуда а фикирри.

Вун тазвай рикIин секинвал яратмишунра жагъурзай зари я. Чехи хизандих галаз гилани са утагъда умъур гълзвай, дарвилерин четинвилера гире хънвай кълемэгъли. Къиль-къильдиз лезги тир, лезги къилихар гъар са къннай багъаз къзвай зар! Гыкъван къвера алайтгани, рубъгъай аватун тийижиз, лекъре хъиз хай чилелай цар ягъизай, лезги халкъдик, адан чалакни яратмишунрик дамах кутазвай камалэгъли!

Вун - Мульзиф Низаман хва Меликмамедов къени къилихрин, хътульт хесетрин, гурлу гъиссерин инсан я. Рахунал гзаф рикI алайди я. Иллаки лезги халкъдин тарихдикай ихтилатдайла цайялав галаз, садавайни негиз тежедай делилралди раҳада вун. Гъуржетунра далу чилиз ядач, жув уфтан жедалди сүгъбет кълиз акътуда.

Женгчевал ви хесетдин къетиенвал я. Дузвални гъах вине къада, кагъальвал, усалвал негъда ("Усал лезги тақурай зи вилериз" М.М.). Ийди-югъи гъиял кълем аватдак. Архивра, ктабханайра къвалихунал, халкъдин гъакъиндай цийи делилар жагъурунал рикI ала ви. Хизандиз икрамда, адан къайгъу Чутгав жуван буржи яз гъисабда. Умъурдин юлдашди, са хци, къуд руша ва къуд хтулди дамахда валди.

Вун 1948-иисан 25-иодлиз Къуба райондин Дигагъ хуре дидедиз хъана. Меликмамедовар лезгийрин сейли сихилрикай я. Ви Чехи буба Балаквадаш тъвар-ван авай багъманчи тир, районда ичин багълар кутунихъ ада вичин пай кутунай. Тифлисида ва Москвада военный рекъяр чирвилер къачур ви ими Фетали Меликмамедов филолог ва публицист хъизни сейли тир. И несилдин са шумуд векилди

1918-иисуз эрмени даш-накрин аксина къегъалвиледи женг Чутгани. Къве Меликмамедов - Иман ва Гъемдуллагъ физикадинни математикадин алимар тир. Абур Ватандин Чехи дядева гъелек хъана. Яргъал иисара Къуба ва Девечи районра мектебдин директорвиле къвалихай Бабай Меликмамедов ва 120 иисалай гзаф умъур гълай Эбиль Меликмамедовин и несилдин векилар тир. Ви буба Низам муаллимди лагъайта, 60 иисалай гзаф вахтунда мектебда тарсар гуз жегъил несил тербиямшина.

Вун зигъинлу, акъуллу, чирвилерихъ ялдай, ктабрал рикI алай аял тир. Гавиляй бубади вав цийиз кардик акатай Къубадин интернат мектебда къелиз тунай. Гъа мектебда къелуни ви умъурда садрани квахъ тийдай гелер туну. Хай мукай вахтусу акътатай нузыкъирен шараг хъиз са къадар перишани хъана вун. Хайбурухъ цигел яз, четинвилериз таб гуз, къелуни зегъметдал рикI алаз, викъегъ, аслу тушир инсан хъиз чехи хъана вун. Интернат ва гъгуъынлай 1975-иисуз АГУ-дин журналистикадин факультет тафватувиледи акътапарай вун умъурда Чехи агалкъунар къзандишина.

Ви алакъунриз сифте яз лезгийрин Чехи камалэгъли Забит Ризванова къимет гана. Гъгуъынлай ви поэзияд гъйранвал Дагъустандин халкъдин шишиар тир Шагъ-Эмир Мурадов, Муталиб Митарова ва Байрам Салимова къалурна. Лезгийрин тъвар-ван авай къираг Расим Гъаждиди вичин "Гъулераллай лезгияр" повесте ваз башх авуна. Азербайжандин ва Дагъустандин цудралди шишиар ви алакъунрик шишиар теснифа. Лезгийрин сейли художникрикай Сейфедин Сейфединова, Магъмуд Челебова, Азербайжандин сейли художник Гъафис Несирогълувиша масабуру ви портретар яратмишна.

Къуйай шаргъар авачиз къедалди анжак 12 ктаб чапдай акъуднай вун жуван цудралди ктабар чапдиз гъазурнава. Абурукай "Гъажи Давуд" тъвар алай тарихдин повесть, "Ярали" драма, 350 агъзур царцин поэмаяр ва шишиар мисал яз гъиз жеда.

Чехи сеняткарз Аллагъди са шумуд журедин алакъунар гуда, ваз хъиз. Вун кесерлу журналист, женгчи шишиар, бажарагълу къираг, Чалан пешекар я. Вун ги тема гъиле къуртгани, квекай къеътгани жуван маҳсус хат хульда. Ви яратмишунрихъ къве къетиенвал ава: дерин фикир-фагъум ви мисал яз гъиз жеда.

Хиве къур къвалихай лайихлудаказ

кълиз акъуддай, кар алакъдай ксар гъамиша жагъида. Иллаки журналистин арада пешекарар жагъурун четин я. Вучиз лагъайта халисан журналист савадлу, гегъенш дунъякъитгунар авайди, Чал хъсандиз чидайди, журналистикадин вири жанрайрай къил акъуддайди, зегъметдал рикI алайди хъун чарасуз я. Ихтия алакъунар авай журналистар Азербайжанди Тимил ава. Заз жуван умъурда вун къван пешедиз вафалу тир къвед лагъай журналист чидач. Гзаф къелемэгълири къил хъун четин я лугъуз чипн пеше дешишарнай гилан аямда вун хътиян пешекарри са къвнин киллиг тавуна яратмишава. Университет акътапар Азербайжандин къилин газетрикай тир "Совет кенди" да мухъбвиле, къилин мухъбвиле, завотделвиле къвалихай вуну къурь вахтунда Чехи агалкъунар къзандишина. Девирдин татугайвилер, инсанрихъ квай рехненр русвагъ авун патал вуну къхъе фельетони гъикъван гужлуз ван авуна. И фельетонар чап хъайдалдай къулухъ цудралди тахсиркарап Чехи къулугърилай алудна. Везифайрал алай ксари шумудни садра вун суддиз гана, амма вун гъар гъилера жув гъахълу тирди субтун. Газета къвалихай 17 иисуз вуну къелемдиз къачур вири фактар субтун авуна. Инглисрин "Фактари Чалахъарда, фактари субтуда" гафар гъамиша асадиз къачур вун а девирда гзаф журналистриз чешне тир. Гавиляй Азербайжан Республикаин Президентдин милли месслайрай советник Гъидаят Оружова ви гъакъинцай лагъанай: "Мульзиф Меликмамедов Азербайжандин тъвар-ван авай вад журналистикай сад я. Ам газетдиз атана журналист хъанач, журналист яз газетдиз атана".

"Совет кенди" газетдин зегъметчирин чарарин отдельдиз резгъбервал гайн иисара Азербайжандин КП-дин ЦК-ди ви тежкира вири республикада теблигъ авун тълабнай. Вун гъазурай халкъдин контролдиз талукъ чинар лагъайта, чи республикадин умъурда вакъиадиз элкъвенай. Вун къелемдиз къачур "Газет ва халкъдин контролъ" ктаб СССР-дин Халкъдин Контролдин Комитетди вири республикайра теблигъ авун месят акунай. А ктабдай материалар 24 Чалалди чапдай акъуднай. Ихтия алакъунрай вун Азербайжандин Журналистрик "Къизил къелем" премиядиз, 2 медалдиз лайих акунай. Вун гъелев 1970-иисуз Ленинграддин Военный округгун "Виридалайни хъсан военный мухъб" тъвар къачунай.

1997-иисалай "Самур" газетдин къилин редактордин заместителвиле къвалихай вуну и газетдин чиниз акъудай чи тарихдиз, Чалаз, сейли ксариз талукъарнавай макъалайралди жув халисан пешекар тирди мад гъилера субтун. Азербайжан журналистикада хъиз лезги журналистикади жуван маҳсус мектеб тукурунай вахъ шумудни са давамчияр ава.

1991-иисуз Бакуда басма авур ви "Беневаша хъиз экъечида" ктаб лезги поэзияд вакъиадиз элкъвена. Ви Чалан, рифмайрин, образрин иервии, тешпигърин, цийивили, женгчи руғъди, царарин цайялавди къелдайбур гъйранарна. Гзафбуру ви шишиар хуралай чиргана. Садра "Самур" газетдин редакциядиз атана ви цудралди шишиар хуралай лугъунади Къар тарихдин Вурварин хъярый тир Мегъман Саруханова вахъ халкъдин арада гзаф гъубрет авайди мад гъилера субтунай. Ви гзаф шишиар лезги

ученика гъатнава, ви яратмишнар мектебра чирзава.

Лезги поэзияда къвед лагъай къетиен вакъия ви "Гележег" поэма хъанай. Ам вун лезги хъярингрин 1990-иисуз къиле фейз съездадал къелайла зал капар юзурнай. Поэмада гъйран хъай Дагъустандин халкъдин шишиар Муталиб Митарова трибуналдик икъл лагъанай: "Лезги Чалалди шишиар Мульзиффер хъиз къеънава. Тимил ава. Заз жуван умъурда вун къван пешедиз вафалу тир къвед лагъай журналист чидач. Гзаф къелемэгълири къил хъун четин я лугъуз чипн пеше дешишарнай гилан аямда вун хътиян пешекарри са къвнин киллиг тавуна яратмишава. Университет акътапар Азербайжандин къилин газетрикай тир "Совет кенди" да мухъбвиле, къилин мухъбвиле, завотделвиле къвалихай вуну къурь вахтунда Чехи агалкъунар къзандишина. Девирдин татугайвилер, инсанрихъ квай рехненр русвагъ авун патал вуну къхъе фельетони гъикъван гужлуз ван авуна. И фельетонар чап хъайдалдай къулухъ цудралди тахсиркарап Чехи къулугърилай алудна. Везифайрал алай ксари шумудни садра вун суддиз гана, амма вун гъар гъилера жув гъахълу тирди субтун. Газета къвалихай 17 иисуз вуну къелемдиз къачур вири фактар субтун авуна. Инглисрин "Фактари Чалахъарда, фактари субтуда" гафар гъамиша асадиз къачур вун а девирда гзаф журналистриз чешне тир. Гавиляй Азербайжан Республикаин Президентдин милли месслайрай советник Гъидаят Оружова ви гъакъинцай лагъанай: "Мульзиф Меликмамедов Азербайжандин тъвар-ван авай вад журналистикай сад я. Ам газетдиз атана журналист хъанач, журналист яз газетдиз атана".

Лезги поэзияда къвед лагъай къетиен вакъия ви "Гележег" поэма хъанай. Ам вун лезги хъярингрин 1990-иисуз къиле фейз съездадал къелайла зал капар юзурнай. Поэмада гъйран хъай Дагъустандин халкъдин шишиар Муталиб Митарова трибуналдик икъл лагъанай: "Лезги Чалалди шишиар Мульзиффер хъиз къеънава. Тимил ава. Заз жуван умъурда вун къван пешедиз вафалу тир къвед лагъай журналист чидач. Гзаф къелемэгълири къил хъун четин я лугъуз чипн пеше дешишарнай гилан аямда вун хътиян пешекарри са къвнин киллиг тавуна яратмишава. Университет акътапар Азербайжандин къилин газетрикай тир "Совет кенди" да мухъбвиле, къилин мухъбвиле, завотделвиле къвалихай вуну къурь вахтунда Чехи агалкъунар къзандишина. Девирдин татугайвилер, инсанрихъ квай рехненр русвагъ авун патал вуну къхъе фельетони гъикъван гужлуз ван авуна. И фельетонар чап хъайдалдай къулухъ цудралди тахсиркарап Чехи къулугърилай алудна. Везифайрал алай ксари шумудни садра вун суддиз гана, амма вун гъар гъилера жув гъахълу тирди субтун. Газета къвалихай 17 иисуз вуну къелемдиз къачур вири фактар субтун авуна. Инглисрин "Фактари Чалахъарда, фактари субтуда" гафар гъамиша асадиз къачур вун а девирда гзаф журналистриз чешне тир. Гавиляй Азербайжан Республикаин Президентдин милли месслайрай советник Гъидаят Оружова ви гъакъинцай лагъанай: "Мульзиф Меликмамедов Азербайжандин тъвар-ван авай вад журналистикай сад я. Ам газетдиз атана журналист хъанач, журналист яз газетдиз атана".

Лезги поэзияда къвед лагъай къетиен вакъия ви "Гележег" поэма хъанай. Ам вун лезги хъярингрин 1990-иисуз къиле фейз съездадал къелайла зал капар юзурнай. Поэмада гъйран хъай Дагъустандин халкъдин шишиар Муталиб Митарова трибуналдик икъл лагъанай: "Лезги Чалалди шишиар Мульзиффер хъиз къеънава. Тимил ава. Заз жуван умъурда вун къван пешедиз вафалу тир къвед лагъай журналист чидач. Гзаф къелемэгълири къил хъун четин я лугъуз чипн пеше дешишарнай гилан аямда вун хътиян пешекарри са къвнин киллиг тавуна яратмишава. Университет акътапар Азербайжандин къилин газетрикай тир "Совет кенди" да мухъбвиле, къилин мухъбвиле, завотделвиле къвалихай вуну къурь вахтунда Чехи агалкъунар къзандишина. Девирдин татугайвилер, инсанрихъ квай рехненр русвагъ авун патал вуну къхъе фельетони гъикъван гужлуз ван авуна. И фельетонар чап хъайдалдай къулухъ цудралди тахсиркарап Чехи къулугърилай алудна. Везифайрал алай ксари шумудни садра вун суддиз гана, амма вун гъар гъилера жув гъахълу тирди субтун. Газета къвалихай 17 иисуз вуну къелемдиз къачур вири фактар субтун авуна. Инглисрин "Фактари Чалахъарда, фактари субтуда" гафар гъамиша асадиз къачур вун а девирда гзаф журналистриз чешне тир. Гавиляй Азербайжан Республикаин Президентдин милли месслайрай советник Гъидаят Оружова ви гъакъинцай лагъанай: "Мульзиф Меликмамедов Азербайжандин тъвар-ван авай вад журналистикай сад я. Ам газетдиз атана журналист хъанач, журналист яз газетдиз атана".

Лезги поэзияда къвед лагъай къетиен вакъия ви "Гележег" поэма хъанай. Ам вун лезги хъярингрин 1990-иисуз къиле фейз съездадал къелайла зал капар юзурнай. Поэмада гъйран хъай Дагъустандин халкъдин шишиар Муталиб Митарова трибуналдик икъл лагъанай: "Лезги Чалалди шишиар Мульзиффер хъиз къеънава. Тимил ава. Заз жуван умъурда вун къван пешедиз вафалу тир къвед лагъай журналист чидач. Гзаф къелемэгълири къил хъун четин я лугъуз чипн пеше дешишарнай гилан аямда вун хътиян пешекарри са къвнин киллиг тавуна яратмишава. Университет акътапар Азербайжандин къилин газетрикай тир "Совет кенди" да мухъбвиле, къилин мухъбвиле, завотделвиле къвалихай вуну къурь вахтунда Чехи агалкъунар къзандишина. Девирдин татугайвилер, инсанрихъ квай рехненр русвагъ авун патал вуну къхъе фельетони гъикъван гужлуз ван авуна. И фельетонар чап хъайдалдай къулухъ цудралди тахсиркарап Чехи къулугърилай алудна. Везифайрал алай ксари шумудни садра вун суддиз гана, амма вун гъар гъилера жув гъахълу тирди субтун. Газета къвалихай 17 иисуз вуну къелемдиз къачур вири фактар субтун авуна. Инглисрин "Фактари Чалахъарда, фактари субтуда" гафар гъамиша асадиз къачур вун а девирда гзаф журналистриз чешне тир. Гавиляй Азербайжан Республикаин Президентдин милли месслайрай советник Гъидаят Оружова ви гъакъинцай лагъанай: "Мульзиф Меликмамедов Азербайжандин тъвар-ван авай вад журналистикай сад я. Ам газетдиз атана журналист хъанач, журналист яз газетдиз атана".

Лезги поэзияда къвед лагъай къетиен вакъия ви "Гележег" поэма хъанай. Ам вун лезги хъярингрин 1990-иисуз къиле фей

ГЬАР ШИИР ЗИ ХАЛКЪДИЗ СА АМАНАТ Я!

ВАТАН ХҮН ПАТАПДИ

Четин я, залан я лугъуз ван твамир,
Ават^Іа валайни кіеве авайбур.
Гык^I хурай къуд патай гүзвай, чукъувзай,
Са халкъдин гележег хиве авайбур?

Хук вилик кутуна къекъемир икъван,
Ават^Іа са кап фу, мадарда вуна.
Ви рик^Іе къе халкъдин т^Іалариз чка
Авачт^Іа, штимвал квадарда вуна.

Дагълариз Ватан я лугъуз лекъери,
Садраны гадардач абурун рагар.
Лекъерин къилихар къачур ксари,
Бес вучиз хкудна Ватандин рак^Іар?

Ферсузар акурла лезги дидейри,
Хъсан тир лугъудай къванер ханайт^Іа.
Дагъдивай агъзур иис таб гуз жедайни,
Чун хътина къванери къуын гуз хънайт^Іа.

Михъидиз акъатиз алахъ мийир фад,
Гыуцари бахтунин пай ганач лугъуз.
Дагълари цавариз алхишиза мад,
Чакай т^Іулав къванер авунач лугъуз.

Бахтар къазанмишун патал дуныяды,
Инсандыхъ вилерни гылер авайд я.
Вилерив, гылерив хвена т^Іанзай,
Дидедин т^Іар алай чилер авайд я.

Ваз диде чизмачт^Іа, буба чизмачт^Іа,
Ватандин т^Іар рик^Іел гык^I хкида къван?
Ватандин рухвайри ватан хузымат^Іа,
А кыле Гыуцариз вуч лугъуда къван?

Лугъудай гаф течиз, какахъда гылар,
Ак^Iида к^Iевера, къакъуд жедач кыл.
Гъавурда тваз жедач Иникини Минкир,
Ат^Iуда ви гылер, акъудда къве вил.

А кылин к^Iалахар тавуна суракъ,
И къияй Ватандиз бахшдай за вилер.
Ватан хуын паталди къазмат^Іа яракъ,
Ат^Iурдай, ат^Iурдай гылер!

АМАНАТ Я

Са шиир кхъейла къезил жеда рик^I,
Захъ дердер алуудай маса рехъ авач.
Шиир я хузывайди зун дуныяды ик^I,
Къелем я гиман зи, маса экв авач.

Тук^Iуриз т^Іан я заз зи шиирдин т^Іал,
Гъеле хыи, кхъимир лугъудай авач.
Гъеле хыи, гума зав зи дидедин чал,
Зи къелем зи гыляй хчудайдай авач.

Амат^Іа зи меце "Лезги" гаф верц^I,
Лезги чал чехи тир са амарат я.
Зи гъар цар лезгидиз веси я, веси,
Гъар шиир зи халкъдиз са аманат я!

ЭХИЗ АВА ЗУН

"Заз шехъиз т^Іанзава", - лагъанай вуна,
Шехъйт^Іа рик^Iин кыл ат^Iудачни бес?
Куыцена чандикай есир хъанва тан,
Зун авай гылар на къат^Iудачни бес?

Дердери чукъвеяла къати ийиз т^Іал,
Бахтуныхъ тук^Iурий дак^Іар авач захъ.
Илифдай са диге, хъфидай са к^Iал,
Яр лугъуз ахъайдай рак^Іар авач захъ.

Вуч лугъун аялдиз, ахъа туш зи пел,
Хънайт^Іа, тук^Iумерар ийидай хыи за.
Ягъадайдай авани бахтлувилиз тел,
Са т^Іимил хъвер рак^Іуугъ лугъудай хыи за.

Югъни ийиф хыз залан алуудавай дуст,
Кысметди шелни хвал ийидан къабул?
Дат^Iана фикирар галудзивай дуст,
Умуырдик гыи жусуре кутада на к^Iул?

Гыуцари т^Івар къуна ч^Iулав къелемдив,
А кыляй бахтсузвал кхъенва пеле.
Гузвойди авани кысмет селемдив,
Са мискал гъатдайвал кесибдин гъиле.

Низ лугъун чна дерт, жусувакъ рик^I кудай,
Са касни авачт^Іа чехи дуныяды?
Гъахъудаз рехъ тағуз, даим сед къадай,
Умуырна вучда, лагъ, ихътин дуныяды?

"Заз шехъиз т^Іанзава", - лагъанай вуна,
Ви гъамлу ванери паднай хыи зи рик^I.
Са легъзе зи дердер ч^Iугунайт^Іа на,
Зун хътинд кваз такъаз лугъудайни ик^I?

Гъар касдиз вичин дерт залан я, залан,
Шехъйт^Іа зи ванцел къарағъда эллэр.
Асивал авурт^Іа вилерал жусуван,
Чиливай хувь төжес киче я селлер.

Рик^Iи рик^I т^Іуырт^Іани, хаз төжес гъава,
Дердерин дагъдилай чехиз ава зун.
Дуныядыз атайдылай авачиз дава,
Шехъ төжес, шехъ тийиз, эхиз ава зун.

ШИИРДАПДИ ТҮКІУҮРДАЙ

Къарағъ к^Iаачел, зи шиирар,
Илгъамд пери аманва.
Патал фейи зи фикирар
Звал къачуна хтанва.

Минетзава гыссери заз,
Кхъихъ лугъуз дат^Iана.
Къевеза гафар мелер кутаз
Шаирд гылар къат^Iана.

Зи гъар рифма са ц^Iийи свас-
Бахтлувилет рик^I алай.
Бахтавар я кхъизвай кас,
Лугъузва за рик^Iвай.

Агуд тийиз хифет, къаза,
Цар ава захъ күк^Iуырдай.
Алакынайт^Іа, и дуныя за,
Шиирдалди тук^Iуырдай!

ИЕР Я

Ни лагъанай гүнендер хур,
Гел ават^Іа иер я?
Низ чидач хыи, лезги хуур
Мел ават^Іа иер я.

Тарни майва гъиз жедай,
Майвадиз дад гуз жедай,
Бегъер вири хувь жедай,
Хел ават^Іа иер я.

Кыл виневай дагъдин т^Іук^I
Низ акурд я хъана руг?
Къегъалд гылыг чемерук^I,
Хель ават^Іа иер я.

Кими туши захъ т^Іални яц^I,
Гык^I лугъун за, гумир къац^I.
Гъар береда дагъдин вак^I,
Сел ават^Іа иер я.

Им я къал туши, яни сир,
Я руши, вазни хурай чир.
Гъар тават^Iихъ ахъа тир,
Пел ават^Іа иер я.

Къван вегъез зи ник^Iизди,
Алахъ мийир к^Iизди.
Ашкыни рик^Iий-рик^Iизди
Тел ават^Іа иер я.

ЗА ВУЧИН?

Сада зи чал
Къакъудзава!
Сада зи гыл,
Сада зи звал,
Сада зи ал,
Сада зи ял,
Сада зи вал,
Сада зи мал,
Сада зи сал,
Сада зи цал,
Сада зи к^Iал
Къакъудзава!

Ик^I, рик^Iвай,
Чил - чиливай,
Гыл - гъиливай,
Вил - виливай,
Кыл - къиливай,
Гил - гиливай,
Мил - миливай,
Сил - силивай,
Цил - циливай,
Цил - циливай
Галудзава!

Т^Івал илигиз,
Зал илигиз,
Вал илигиз,
Чал илигиз
Тарап-тарап,
Шарап-шарап,
Хазва к^Iараб
Жаракъ-жаракъ,
Чаракъ-чаракъ,
Шаракъ-шаракъ.
Ават^Іа чан,
На и дуван
Эха къван!

Эх жеда къван,
Эй бейнин?
Мийир шуван,
Шел хуъх жусуван.
Вунни тиян,
Зунни тиян,
Вазни аян,
Зазни аян:
Амач майдан,
Амач виждан.
Хуъх на ви чан,
Хуъх за зи чан.

Чал къейит^Іа,
Гыл къейит^Іа,
Цал ц^Iвейит^Іа,
К^Iал ц^Iвейит^Іа,
Чан гуда ман
Хирхиз.
Гъеле хъурхърэхъ
Гыргыриз.
Лап ван алаз,
К^Iирк^Iириз.
К^Iирк^Iириз чан,
К^Iирк^Iириз.
Хирхиз чан,
Хирхиз.
Гыргыриз чан,
Гыргыриз.

Гыргыриз, гыргыриз.
Гыргыриз.
К^Iирбала.
Хирхир, хирхир,
Хирбала.
Пирп^Iир, пирп^Iир,
Пирбала.
Сирсир, сирсир,
Сирбала.
Ширшир, ширшир,
Ширбала.
Шир бала чан,
Шир бала.

Шир бала чан,
Шир бала.
Шир бала чан,
Шир бала.
Сир бала чан,
Сир бала.
Сир бала чан,
Сир бала.
Сир бала чан,
Сир бала.
Сир бала чан,
Сир бала.
Сир бала чан,
Сир бала.

Чалахъ, вун.
Чал квахъайт^Іа
Лезгидин.
Мал квахъайт^Іа
Лезгидин.
Сал квахъайт^Іа
Лезгидин.
К^Iал квахъайт^Іа
Лезгидин!

Лезги, лезги,
Лезги я.
Лезги вичин
Акси я.
Акси я чан,
Акси я.
Чал гадариз
Рази я.
К^Iал гадариз
Рази я.
Рази я чан,
Рази я,
Алиханни
Велихан,
Мегъидханни
Вердихан,
Эслиханни
Астухан,
Адлуханни
Атлухан,
Асалханни
Усалхан,
Мурсалханни
Нуцалхан,
Мажсалханни
Ажалхан,
Мисриханни
Лезгихан.
Вири хан я,
Вири хан!
Лезги хан я,
Лезги хан!

Ийиз дамах
Т^Іварц^Iел тек,
Авачиз туш
Гъак^Iин бег.
Керимбегни
Селимбег,
Ширинбегни
Хуърунбег,
Панкъубегни
Санкъубег,
Бурукъубегни
Пархъубег,
Туртурбенни
Шуршурбен,
Тайдебенни
Адигег.
Вири бег я,
Вири бег!
Лезги бег я,
Лезги бег!

Т^Івар гилит^Iиз
Вишихъ бег,
Къуру бег я,
Къуру бег!
Хуън тийизвай
К^Iал вичин.
Квадарзайвай
Чал вичин.
Цуриз вичи
Цал вичин.
Къат^Iун тийиз
Гыл вичин,
Ат^Iайт^Іани
Ял вичин,
Лаш алаз
Куквал вичин,
Тийизвай
Хиял вичин,
Агъ, за вучин,
За вучин?!

“СМЕРТЬ САМЫХ ЛУЧШИХ ВЫБИРАЕТ...”

■ Нам приходилось уже писать о загадочной смерти Сергея Есенина, но подобные версии, к сожалению, существуют и в связи с другими писателями советской эпохи, в частности, Василием Макаровичем Шукшиным - всенародно любимым художником слова и актером.

Он скончался внезапно 1 октября 1974 года в станице Клетской на Дону, на съемках фильма “Они сражались за Родину” по роману Михаила Шолохова, где сыграл роль Лопахина. За несколько месяцев до смерти Шукшин получил приз Всесоюзного кинофестиваля за свой фильм “Калина красная”.

Необходимость в шукшинской теме возникла вновь из-за нестыковок и обета молчания друзей писателя вокруг его

смерти, породившей зловещие догадки о том, что она была насилиственной из-за неугодности властям, обличительности выступлений писателя.

Обратимся к фактам и событиям, предшествующим кончине Шукшина.

В том же 1974 году кинорежиссер Сергей Бондарчук пообещал ему помочь в съемках кинокартини о Степане Разине - давней мечте Василия Макаровича. Но взамен уговорил его сняться в названном выше фильме. И вот когда оставалось отснять последний эпизод, как он вдруг взял да умер всерьез - решительней, чем на экране: как написал Владимир Высоцкий в стихотворении “Памяти Василия Шукшина”. А Андрей Вознесенский добавил еще один штрих в загадку смерти, назвав ее “удивленной”: “Он свою удивленную смерть предсказал всенародно в картине (“Похороны Шукшина”).

За день до смерти, сидя в гримерной, по воспоминаниям Ю.Никулина, Шукшин булавкой красной тушью на пачке сигарет рисовал “горы, небо, дождь, ну в общем похороны”, как он сам грустно заметил, ощущая мистическое предчувствие.

В последний день жизни 1 октября он со своим другом Бурковым был в бане. Въезжая во двор, задавили любимого кота хозяина и Шукшин, обычно несуетерный, расстроился: “Это к несчастью”.

Далее они вернулись на пароход “Дунай”, где жила съемочная группа, и смотрели до глубокой ночи хоккей СССР-Канада, затем разошлись по каютам.

В 4 часа утра Бурков вышел из каюты и увидел в коридоре Шукшина, который пожаловался на боли в сердце: “Валидол не помогает”. Бурков дал капли Зеленина, после чего Шукшин вновь отправился к себе.

В девять утра Бурков постучался к другу, но тот не ответил. Решив, что он спит, пошел на съемки. По дороге, встретив Николая Губенко, попросил его добудиться Шукшина, и тот, пытаясь разбудить коллегу, потрогал пульс, но не обнаружил его.

По официальной версии, смерть наступила во сне по причине “сердечной недостаточности”, и именно с этого заключения врачей начались сомнения. Перед приездом на съемки писатель обследовался в “Кремлевке” и проблем с сердцем врачи не констатировали. И действительно, до сих пор хранятся кардиограммы, подтверждающие это.

Напрочь отмечены сплетни о том, что актер скончался от водки. Восемь лет тому назад он дал зарок не пить и держал слово.

Поползли слухи о насилиственной смерти, в качестве понятой Евгения Платонова рассказала, что в каюте Шукшина все вещи были разбросаны, словно искали что-то. Сам он скорчился на кровати в нижнем белье.

Все это, согласитесь, напоминает детали загадочной смерти Есенина.

И самое потрясающее в том, что на фотографии место трагедии выглядело совершенно по другому: Василий Макарович лежал в ухоженной каюте, прикрытый одеялом. Вызвали подозреваемые чистые сапоги, хотя накануне съемок Шукшин никогда их не мыл.

В официальную версию его смерти никогда не верили ни Сергей Бондарчук, ни Вячеслав Тихонов, ни Федосеева-Шукшина, ни Георгий Бурков, который избегал разговоров на эту тему, но однажды все-таки проговорился. По воспоминаниям артиста Панкратова-Черного, Бурков рассказывал ему, что в ту ночь Шукшин ушел к себе в каюту жиз-

нерадостным, веселым. Утром, зайдя к нему, Бурков почувствовал запах корицы, характерный при распылении так называемого “инфарктного газа” - подобным смертоносным средством пользовались спецслужбы, устранивая неугодных властям персон, о чем не раз писали газеты.

Рукописи в каюте кем-то были расшвырены, что не было свойственно Шукшину, который был аккуратен во всем.

Будучи распыленным в помещении “инфарктный газ” не оставляет следов смерти и складывается версия о естественной кончине.

Отсюда становится понятным причина молчания очевидцев, друзей Шукшина.

Ну а Георгий Бурков, не поведавший до конца всей правды, унес ее в могилу.

Неугодного властям, всенародно любимого Шукшина за границу не выслали, как поступили с Солженицыным, Ростроповичем. Осталось одно - смертоносный яд, который был порождением бриевской лаборатории, материалы о ней когда-то таинственно исчезли...

В целом, 1974-й год оказался тяжелым, трагическим для деятелей культуры. Напомним, что в тот период ушел из жизни не только Шукшин, но и поэт Геннадий Шпаликов, покончивший жизнь самоубийством, молодой драматург Александр Вампилов, утонувший в Байкале, были изгнаны из страны деятели культуры и искусства...

Талантливые люди приходят в этот мир чтобы сказать правду, стать совестью народа как Шукшин, но в тоталитарном обществе они своей деятельностью лишь подписывают самим себе приговор.

Азад ШИРАЛИЗАДЕ

ЛАВР ДЛЯ ПОБЕДИТЕЛЯ

Лавр - один из древнейших символов бессмертия, превосходства, триумфа, победы и успеха. В античной культуре лавровым венком увенчивали победителей игр и воинов - героев сражений, а сегодня лавровый венок можно встретить на эмблемах самых престижных автомобильных компаний - "Альфа Ромео", "Фиат" и "Мерседес-Бенц". Лавровая ветвь традиционно изображается на гербах, почетных знаках отличия - как символ высокого положения их носителей.

Изображениями лавровых ветвей и настоящими кустиками лавра стоит украшать свой рабочий стол и жилище всем, кто мечтает завоевать славу и добиться успехов в любом виде деятельности, особенно - в бизнесе и спорте.

ЗИ ХАЙИ ЧАЛ

■ И дуьнъяда инсандинъ авай виридалайни багъя нямет дидед Чал я. Дидед Чалан къевват ва верцивал са къунинни гекъигиз жедач. Ахътин затI дуьнъядин винел алач жеди. Адан къуватдин дереја дагъларилай къакъан, гъуллерилай дерин я. Дидед Чал! Гъар са касдин намус. Намус хуьдай жуьреда жуwan Чал хуын гъар са лезгидин буржи я.

Къе чи Чал дуьнъядин вилик фенвай Чаларин жергеда ава. Лезги Чалалди мектебри, театрри къвалахзана, республикайрин ва районрин телерадиогуунугар тухузва, къелунин, художественный, политический литература, республикайрин ва районрин газетар, журналар акъатзана. Ам юкъван мектебра, университетра, педагогвиллин институтра чирзана.

Лезги Чал иер, везинуу, инсанрин жуьреба-жубре гъиссер, яшайиш вири патарихъай къалуриз жедай алакъун авай Чал я. И Чалалди Етим Эмин, Къульхуър Сайд, Ахъцегъ Гъажи, Кесиб Абдуллагъ, СтЧал Сулейман, Алибег Фетяев, Хуъруъ Гагъир, Алирза Сайдов, Шагъ-Эмир Мурадов, Лезги Нямет, Забит Ризванов хътин устадри гъикъван метлеблу эсерар яратмишна. Лезги Чал чи халкъдин тарих ва дамах я. Чи Чехи алим, Къафкъазда муль-

ридизмдин бине кутур Шейх Мегъамед Ярагъвида хъсандиз лагъанай: “Лезгидин виридалайни хци яракъ адан Чал я.”

Шумудни са къецепатан алимри лезгийри чин Чал гъикI хуъзватIа, адаз гъикI икрам ийзватIа къхъенай. Са вахтунда чи Чал, С.Броневскийди къхъевал, Къафкъазда виридалайни пара ишлемишзавай къвед лагъай Чал тир. Цахурви шаир Ариф Къизилкъаяди къхъевал, лезги Чал Къафкъаздин хенжел Чал тир.

Гъайф къведай кар ам я хъи, къе са бязи ксари чи къадим ва Чехи Чал кваз къазвач. Хайи Чал тийижир лезгияр тIимил авани? Чи сейли шаир Музыффер Меликмамедова гъа ихътин лезгияр акуна вичин “Гележег” поэмада къхъенай:

*Накъ са аял акуна заз,
Зи хайи Чал чин тийир,
Диде лезги, буба лезги,
Куъз я абур къин тийир?!*

Гъакъикъатдани, хайи Чал тийижир инсандин вуч лугъун? Мегер адаз дидеди хайи лезги Чалалди лайляр лагъаначни? Адан япара дидедин верци ван амачни? Мегер ада хайи диде рикелай ракъурнавани? Мумкин

туш! Диде рикелай ракъурай касдиз инсан лугъуз жени?

Алай вахтунда са бязи халкъари чин дидед Чалаз гъумбетар эцигзава. Ам мадни багъаз къазва. Бес чна? Чахъ ахътин хизанар ава хъи, чеб лезгияр яз эсиллагъ лезгидалди рахазвач. Абур гъавурда ақъазвач хъи, Чал хуын патал къилин шартарикай сад хизанда ада-кай менфят къачун я. Авайвал лагъайтIа, гъар лезги хизан хайи Чални хайи адетар хуъзвай гъвечIи къеле я. И къелер гъикъван къевибур хъайитIа, Чални гъакъван къевиз хуъз жеда.

Играем редакция! За и чар дуьшыдай къхъиди туш. И мукъвара вилералди акур са вакъиади зун мажбурна. Къевеледай Бакудиз рекье гъатзавай автобусда са хизан авай: баде, буба, диде, къве хтул. Дидени буба чин веледрихъ галаз маса Чаларал рахазвай. Эхирин бадедивай эхиз хъанач: “Куън жуwan хайи лезги Чалалди вучиз рахазвач? - лагъана ада. - Эвел жуwanди, ахпа патанди, я балаяр.” Гена бадеди абурун рикел дидед чал ххайди. “Чан жуwan Чал” лагъайди. Яшамишрай ихътин бадеяр, ихътин лезгияр. Яшамишрай зи хайи Чал!

Фехреддин ШАГЬМУРОВ,
Къевеледай райондин
Камарван хуър

"САМУР"ДИН МЕКТЕБ

АМЕРИКАДИН АЛИМДИ ЯРГУНРИН РАХУНАР ЧИРЗАВА

Дүньяда лезги чал ахтарышавай лингвистрин къадар къвердавай пара жезва. Гъабурукай яз Америкадин Нью Гъампшор штатдин Дартмунд университетдин муллим Йоана Кижоран и йикъара чи редакциядиз мугъман хъана. Адах галаз санал француз чалан пешекар тир чи ватанэгъли Айтен Бабалиевани атанвай.

Вич Румынияда дидедиз хъайи, Бухарестдин университетдин фило-

логиядин факультет акъалтарна румын чалалди диссертация хвейи Йоана Ыусад юс я Америкада яшамиш жез. Са шумуд чал, гъабурукай яз румын, урус, инглис, француз, латын ва маса чалар чирзавай ада эхиримжи юсара Къафкъаздин чаларин грамматика чирзава. Иллаки гур-

жи ва ахвах чалари ам вичихъ ялза-ва. Ингье Францияда лезги руш Айтен Бабалиевадихъ галаз таниш ху-нухъи адан планар дегишарна. Айтенан ванцелди лезги маҳар, баядар кассетриз къхена чал анализ авур алим чи чала вичихъ ялна. Франци-яда лезги чалан пешекар, профессор Жил Отъедини адах хъсан мес-лятар гана. Мартен Хаспельматан "Лезги чалан грамматика" ктабди-

кай менфят къачур Йоанади алтайди

йисан августдин вацра Германия-

дин Заарбуken шегъерда кыле фейи

виридуньядин линг-вистрин кон-

грессда лезги чалан гафара ачух се-

сер аватунин акустикадин анализди-

кай доклад авуна. Адан докладди

пешекар вичихъ ялна.

И мукъвара Азербайжандиз ата-

на Айтенахъ галаз Къар райондин

Яргун ва Суттур хуерьериз фейи

лингвистди ина чалан материалар

къватина. Адах гила Яргун хурун

рахунар илимдин рекъяй къилди чи-

риз къанзана. Америкадин машгъур

"Фульбрайт" фондуни пешекардиз и

ният къиллиз акъудиз къумек гуда.

Эхъ, Америкадин гъукуматди са

лезги хурун рахунар ахтармишун

пatal пулунин такъатар чара ийида.

Виликай къвемай юсар гатуз Йо-

ана мад гъилера Яргуниз илифда.

Гъелелик адах вичи тарс гузвой уни-

верситетда цийи предмет -

"Къафкъаздин чалар" кардик кутаз

къанзана.

С.КЕРИМОВА

Меци таттайди
гапурди атудач.

Лезги халкъдин
мисал

КІВАЛИН ГЪЙВАНРИН БАЛАЙРИН ТІВАРАР

Кіел - хипрен

Баці - цегърен

Дана - калин

Дүрге - калин диши бала

Жунгав - калин эркек бала

Барцак - гамишдин бала

Тай - балқандин

Шарқұнты - ламран

Гурціул - кицін

Шенпі - кацин

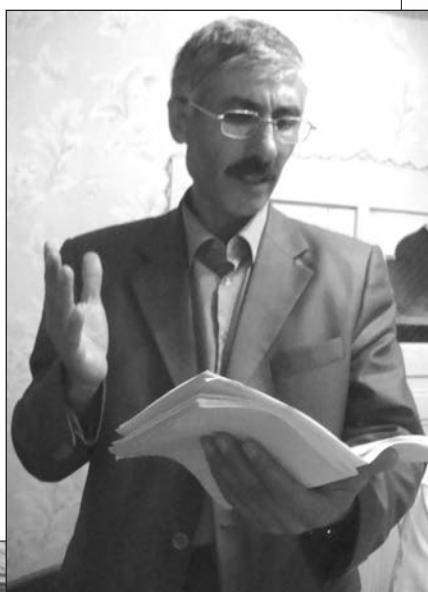
Щуңрунғъ - вакіан

МЕЛ АВУНА, КТАБ АКЪУДНА

Лезгийрихъ хъсан адетар ава. Гъабурукай яз, мел авуна къвалер эцигун, рекъер, мукъвер гүнгүльна хтун, гвенар гүн инсанар агууддай хъсан адетрикай я. Чна ихтилатзавай миракатдикни чи дегъ чаварин мелерин тіям ква.

Къар райондин Зиндамургъ хурун юкъван мектебдин муллим Пагыливан Ибрагимова (Лезги Бегъулла) шумуд юсар я шишиар кхьиз. Хурунбуру адал дамахда, гъар сувардин юкъуз мектебдин аялри шаирдин шишиар хуралай къелда. Фадлай ктаб акъудиз къанз, амма пулунин такъатар жағъур тежес къевера ақай къелемэгълидиз эхирни хурунбуру къумек гана. Абуру ктаб чапдиз гъазурун "Самур" газетдин къилин редактор Седакъет Керимовадин, ам чап авун вич Зиндамургъ тир бизнесмен Сабир Ферзалиеван хиве туна.

И къве касди гъиле къур крат къиллиз акъудна.

И мукъвара Бакудин "Нурлан" чапханади басма авур Лезги Бегъулан "Мулдин цукъ" ктаб метлеблуди хъана. Шаир шадарун патал ктаб арадиз гъайи ксари чапдай акъудай ктабар Лезги Бегъулав хурые агакъарун къеті авуна. Абурухъ галаз санал Къар газетдин къилин редактор, чи тівар-ван авай журналист Видади Севзиханов ва и мукъвара вичин къвед лагъай ктаб чап хъайи шаир Эйваз Гульалиевни хурурз фена.

Хъсан хабар жемятдив фад агакъинавай. Мукъвалибур, ярап-дустар, хайибур шаир тебрикиз атанвай. Лезги Бегъулан къаве чехи суфра ахъайнавай. И суфрадихъ гафунин къадир авай, дидедин чалал икрамзавай инсанар ацуқынавай. Абуру сад лагъай ктаб чапдай акъатнавай шаир Лезги Бегъулаз чехи агалкъунар Налабина, ктабдин редактордиз ва спонсордиз разивал къалурна.

Поэзиядин няннисиз элкъей и миракатдал лезги шаирри дидед чалал лагъай шишиар виридан рикъяй хъана. Седакъет Керимовади, Сабир Ферзалиева, Видади Севзиханова, Эйваз Гульалиева ва себекар Лезги Бегъулла ихътин миракатрихъ дидед чал хунын ва вилик тухунин рекъяй чехи къуват авайди къейд авуна.

"Самур"

ИНТИЗАР РАМАЛДАНОВА:

Я - НЕ ПРОРОК, НО Я УЖЕ ПОЭТ

Интизар Рамалданова родилась в Баку. Окончив филологический факультет БГУ, она поступила в магистратуру БСУ. Пишет стихи с 16 лет. Успехами своей дочери больше всех гордится ее отец Насир. Он радуется, что на формирование поэтического таланта дочери оказала влияние природа его родного села Целегюн Магарамкентского района Дагестана. Добрая, отзывчивая, восприимчивая ко всему прекрасному, Интизар пишет стихи похожие на себя.

Когда-нибудь и где-нибудь с тобою мы
Увидимся и рады будем встрече!
Припомним наши дружеские дни,
То будет день, а может даже вечер!

Когда увижу я и вспомню, как мы жили,
Какими мы с тобою раньше были,
Учились как, стремились как к высотам.
Как быстро пролетели год за годом!

Смеяться будем, может даже плакать,
Поймём, что ценное то время-детство наше!
Когда в день каждый, и в жару, и в слякоть,
Мы в школу приходили нашу. Даже!

Те нудные дни школы станут краше,
Когда с тобою станем мы постарше.
Но будет это лишь тогда, при встрече,
То будет день, а может даже вечер!

◆ ◆ ◆

Рука дрожит, и сердце леденеет,
Воспоминанья душу уж не греют.
Роняю слёзы, молча, по одной,
И представляю: "Ты теперь с другой!"
Ты смотришь на неё,
Твоё тепло - её,
А я? А я одна,
Я одинока,
Не буду говорить, что жизнь жестока,
И без того я лишняя в твоей судьбе.
Я не нужна тебе... Но как ты нужен мне!

◆ ◆ ◆

Поднимаясь по ступени выше,
Мы забываем про обратный путь,
Которого нам не вернуть,
И о котором мы не слышим!
Надев на руки золото, оковы,
Мы ищем те оковы снова
И сбросить тяжело, и вновь надеть,
Но мы пытаемся, надев их не бледнеть.
Зачем? Зачем не понимаю я
Нужна такая сложная игра!?!
Нельзя ли просто, как и всем нам жить,
Нельзя ли ядом жизнь не травить!??!

Нельзя ли грешность, осознав признать
Просить прощения, и самим прощать,
И позади оставив тьму, идти
По светлому, красивому пути!?!
И в путь свой созывать других,
И дать понять ошибки их.

Я ненавижу тебя, ночь!
Ты как развратная дева
Манишь к себе и соблазняешь,
Влюблённым тихо напеваешь
Искусительные, сладкие напевы,
Затем ты всю любовь уносишь прочь.
На утро остаётся горький вкус,
А сладость - лишь в воспоминаньях.
Мне не нужна ты. Я ненавижу тебя, ночь,
Мне страшен ядовитый твой укус,
Меня страшат твои безумные желания,
Я убегаю от тебя прочь...

Во мраке ночи выйду я одна
Чтобы найти, чего я не теряла
И в пропасть упаду без дна
Но не найду чего искала.
Издалека завидев свет
Я лишь руками дотянусь,
Но всё без толку: "Света нет.
Я к свету больше не вернусь!"

Я - бич твой, правосудие людское,
Я - твой отросток, я - твоё зерно,
Я - твоё слово, вечно роковое,
Я - твои шрамы, я - твоё клеймо.
Я - твой неписанный закон, твои уставы,
Я - не преступник, но живу в тюрьме,
Я - сторож твой, сидящий у заставы,
Я - центр мира и центр мира во мне!
Я - солнце! Я - луна! Я - чистый свет!
Я - год! Я - целые столетия! Я - век!
Я - не пророк, но я уже поэт!
И это всё - лишь я! Я - человек!

ГАФАЛАГ

КъечI	- дакIар
Диге	- чубандин кIвал (ялахда)
Уъркен	- шеле паталди хранвай еб
Къурам	- викIегъ
Барбаж	- агаж хъун
Бицил	- чугундин къажгъан
БүйтIруук	- къацу тIветIрен кака
Варданаг	- 1. накъвадин къав ЦалЦамардай затI. 2. кIараадин чIук
Буфа	- са чанг цуль
Пульыгет	- къавук жедай гъульягъ
Кимкажа	- северин тухумдикай тир гъайван
Пласма	- чукIулдин гъяркъув тум
Сивиган	- телефондин трубка
Михыбан	- салагъалу
Ваясуз	- герексуз

ТИБИАТДИН БАСРУХАР

ХЪУТУРГЪАНДА ЧИЛ АВАХЬНА

Эхиримжи йисара чи республикада чил авахъунин дульшашар са шумудра тикрар хъана. Ингье мад са вакъия. И йикъара КЦар райондин Хъутургъанрин хуре чил авахъун себеб яз 20 кIвалик зарап хкIуна.

МАГИЯ РОЗЫ

Самым популярным цветочным символом в мире является роза. В античной культуре она служила эмблемой Афродиты (Венеры) и символизировала любовь и желание, а у арабов, как ни странно она ассоциируется с мужской красотой. Согласно греко-римской мифологии, роза также служит символом тайны и молчания: когда бог тишины Гарпократ соблазнил Венеру, сына Венеры, Купидона, купил его молчание за белую розу. Отсюда берет свое начало древняя традиция украшать потолки залов для совещаний барельефом из розовых гирлянд.

В христианской мифологии красная роза олицетворяет мученичество и благотворительность, а белая роза - невинность и чистоту. Отсюда происходят аллегорические имена Девы Марии - Роза Небес и Волшебная Роза. Оттого что на ней не было греха, ее называют "розой без шипов" - считается, что роза росла в раю без шипов, но обрела их как напоминание о грехопадении человека.

В гностической традиции роза - олицетворение тайного божественного знания, доступного лишь чистым сердцем и помыслами: именно поэтическая роза присутствует на эмблемах многих тайных обществ.

В наши дни розы чаще всего воспринимают как символ любви и женской привлекательности, но изображение этого цветка вполне может быть использовано и как намек на то, что "все останется между нами".

К СТАТИ

СМЕХ СЖИГАЕТ КАЛОРИИ

Специалисты советуют всем, кто сидит на диете, почаше и погромче смеяться. 10-15 минут ежедневного хохота сжигают от 10 до 50 калорий! Только смеяться обязательно нужно в голос, громко. Иначе "метод" не сработает. Так, что если тебе удастся устраивать себе ежедневный сеанс хохота, то эффект точно будет!

САМУР

Главный редактор
Седагет КЕРИМОВА

Адрес редакции:
AZ 1073 Баку, Меткуват
проспекти, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.
e-mail:
sedagetkerimova@rambler.ru

Расчетный счет
26233080000
Капитал банк г.Баку
1-й Ясамальский филиал
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег. № 78

Индекс: 5581
Тираж: 2000
Заказ: 2842
Тел: 432-92-17

НАПЕЧАТАНА В ИЗДАТЕЛЬСТВЕ "АЗЕРБАЙДЖАН"